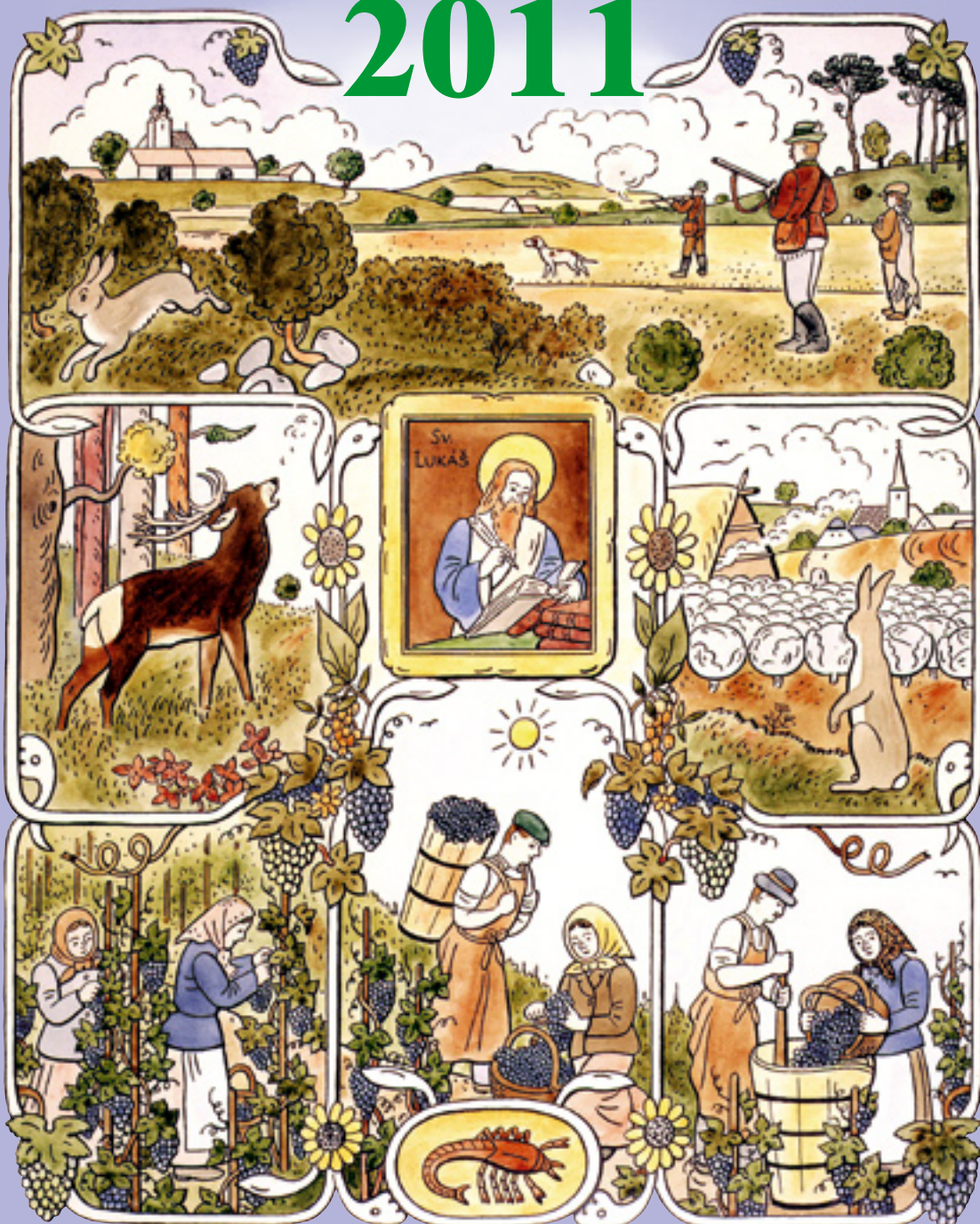

Zemědělský kalendář

2011

Pít či nepít ?

Ve srovnání s obyvateli ostatních zemí patříme spotřebou konzumního mléka těsně pod hranici 60 litrů na hlavu a rok (2009) spíše mezi jeho průměrné konzumenty. Nejvíce nás předbíhají Finové, kteří ročně vypijí více než 180 litrů, ale i v dalších evropských zemích se zkonsumuje mléka podstatně více než u nás.

Například v evropské sedmadvacítce to bylo v roce 2008 něco přes 89 litrů, v Německu 94 litrů, v Rakousku 79 litrů, a dokonce i Slovinci vypijí o 5 litrů více než my. Z našich sousedů se pouze v Polsku zkonsumuje méně mléka než u nás – okolo 50 litrů. Veřejnost je při tom neustále konfrontována s otázkami, zda je mléko zdravé, jestli je to náš spojenec nebo nepřítel. Ohledně jeho konzumace jsou lidé v podstatě rozděleni na dva nesmiřitelné tábory. Zatímco jedni na zdravotní pozitiva spotřeby mléka a mléčných výrobků nedají dopustit, druhí, kterých je naštěstí menšina, jsou přesvědčeni o tom, že se jedná o cizí látku, která nemá v lidském organismu co dělat. Pojdme se tedy zamyslet nad otázkou z titulku – Pít či nepít?

O zařazení mléka a mléčných výrobků do zdravé výživy moderního člověka bylo napsáno mnoho článků a knih. Proti však často brojí různí ideologičtí aktivisté vystupující proti současnému průmyslovému stylu života, ekologičtí aktivisté, vegetariáni, ochránci zvířat, obhájcí alternativní medicíny, ale také průmysloví výrobci sóji a rostlinných tuků či dalších náhražek klasických potravin, a také lobby výrobců nápojů, kteří chtějí nahradit mléko svými produkty. Doporučují nám omezení spotřeby mléka a mléčných potravin, v krajním případě orientaci na mléko kozí či ovčí, někteří vyžadují dokonce úplné vyloučení mléka a mléčných potravin z jídelníčku. Argumentují tím, že mléko zahleňuje a lidský organismus si s tím neumí poradit, často operují „údajnými“ nemocemi z potravin a z mléka a uvádějí také důvody „ekologické“ o znečišťování životního prostředí produkcí mléka a jeho zpracováním, genetickou manipulací (krmiv, zvířat) či životnímu prostředí škodící dopravou. Ekonomičtí odpůrci zase zmiňují průmyslový charakter výroby a postupující globalizaci.

Jejich argumentace bývají však většinou pseudovědecké, řada faktů je vytržena z kontextu, často se používají klíše a akcentují výjimečné případy a především rozšiřují různé nepodstatné mýty. Ve sděleních volně šířených, například na internetu a v různých médiích, se můžeme setkat s tvrzeními typu „četl jsem, že...“. Je třeba si také přiznat, že některé z argumentů proti mléku dnes rozšiřuje až třetina lékařů (většinou ve vztahu k alergiím), jejichž tvrzení pak názory obyvatel ovlivňují opravdu významně.

Podle nedávných průzkumů stoupla za tři poslední roky spontánní odpověď na otázku, zda jste se setkali s propagan-

I kraslice podléhají módním trendům

New York, Mnichov, Čína, Švédsko, Rakousko, Německo... Ne, to není výčet koncertní šňůry nějaké slavné popové hvězdy. Na všech jmenovaných místech předváděla malování kraslic Marie Čiháková z Blatnice pod Svatým Antonínkem.

Lidová umělkyně žije ve vínem a pouťmi proslavené vesnici v nenápadném přízemní domku u silnice vedoucí na Slovensko. Oprýskaná reklamní cedule návštěvníky v několika světových jazycích upozorňuje, že jsou zde k dostání ručně malované kraslice. Jen málokdo by tušil, kolik křehké krásy se ukrývá za dveřmi skromně vypadajícího obydlí. Dlouhé roky je tam hned několika technikami zdobí dvašedesátiletá Marie Čiháková. Její um už ale převzala také dcera Olga, osmnáctiletá vnučka Šárka a dokonce i manžel Zdeněk.

Cestu k malování kraslic přitom měla pěkně klikatou. Už od základní školy ráda malovala. To byl také důvod, proč si podala přihlášku na Uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti. Když se dozvěděla, že byla přijata, radost nebrala konce. Příliš dlouho ale netrvala. Vzdělávat se zde mohla pouze necelé dva měsíce. Poté si pro ni do školy přijel tehdejší předseda národního výboru s předsedou jednotného zemědělského

družstva, že musí pracovat v zemědělství. Z „umprumky“ putovala do Zemědělské školy ve Strážnici. Ani tam ale dlouho nepobyla.

„Po půl roce jsem musela kvůli zdravotnímu stavu odejít. Přešla jsem do Svitlu Zlín, kde jsem se vyučila svrškařkou kožené obuvi. Nebylo to pro mne vůbec jednoduché,“ vzpomíná po více než čtyřiceti letech žena.

Láska k malování v ní ale stále dřímala. V sedmadvaceti letech začala malovat první kraslice. Tehdy se ocitla v částečném invalidním důchodu a měla dvě malé děti. „U nás doma jsme pekly cukroví na různé rodinné oslavy. Ženy z Vnorov od nás chtěly výfuky z bílých vajec. Tehdy jsem se vlastně setkala s prvními malárečkami. Napadlo mne, že bych to mohla vyzkoušet,“ popisuje lidová umělkyně, jak se k malování kraslic dostala.

Nejdříve začínala s jednoduchou batikou vnorovských kraslic. S přibývajícími lety a získanými zkušenostmi si osvojila další dovednosti a techniky. Dnes už zdobí nejen slepičí, ale také

Svátek oskeruší

každoročně láká davy lidí

Nezasvěcený člověk by si mohl myslet, že na počátku byl Vít Hrdoušek a teprve potom oskeruše. Obyvatelé Tvarožné Lhoty na Hodonínsku by se ale určitě ostře ohradili, protože jeřáb oskeruše, který se lidově nazývá oskoruše, v obci a širokém okolí roste už dlouhá staletí. Jeden ze stromů nedaleko Strážnice má údajně více než tři sta let.

Všechny uvedené skutečnosti nemění nic na faktu, že nebýt místostarosty Tvarožné Lhoty a manažera Místní akční skupiny Strážnicko Víta Hrdouška, strom by se určitě netěšil takové popularity, jako je tomu dnes. Dalo by se

říct, že rodák z Pardubic, který se na Slovácko přijel před čtrnácti lety, tento strom objevil pro širokou veřejnost. Na Svátek oskeruší, který zde před několika lety založil, se dnes sjíždějí tisíce lidí z celé republiky i ze Slovenska. V ten den se jinak poklidná vesnička promění v rušný bulvár, kudy proudí davy lidí. Kdo se chce dostat do Společenského domu, v jehož sále je soustředěn hlavní program, musí si poctivě vystát dlouhou frontu, která se klikatí až ven na chodník.

Všechny sem láká nejen pohodová atmosféra, ale především možnost zakoupit sazeničky oskeruší, dozvědět se něco o jejich pěstování, ochutnat plody i pravou oskerušovicu. Pěstitelé si litr této dobré pálenky cení na šest set korun. Špičkové vzorky ale mohou stát i dva tisíce. O Svátku oskeruší jsou k mání také marmelády a nejrůznější buchty, jejichž přísadou jsou plody oslavovaného stromu.

„Když jsem se sem oženil a zašel na nějakou akci či návštěvu, obyčejně se vždy řeč stočila na oskeruše a lidi kolem nich.

Krásný poutní areál a zapomenutá pozorovatelná

Křepice na Břeclavsku jsou poutním místem, dokonce dvojnásobným. Jedna pouť bývá klasická, v neděli blíže svátku sv. Cyrila a sv. Metoděje (5. července). Za druhé poutní místo bychom s trochou nadsázky, aniž se chceme někoho dotknout, mohli považovat bývalou pozorovatelnu 18. gardového střeleckého sboru, odkud maršál Rudé armády Rodion J. Malinovskij vydal v dubnu 1945 rozkaz k závěrečné fázi Bratislavsko-brněnské operace.

Obě místa jsou svým původem rozdílná, každé má svůj význam. Věřící přicházejí na cyrilometodějskou pouť, milovníci vojenské historie se zajímají o zatím nejistou budoucnost někdejší Malinovského pozorovatelný, jiní zvlád-

nou obojí. Jedno místo nepřekáží druhému, každé má svoji historii.

Ke klasickému, cyrilometodějskému, punktu patří také studánka sv. Gorazda, kterou vysvětili v červenci 1995. Podle ústní tradice se tam zastavili při své misijní cestě svatí Cyril s Metodějem, ale ve kterém místě, zvláště na Moravě, se nezastavili? Budťo skutečně tak cestovali a všude zapůsobili, nebo si lidé v průběhu staletí mnohé přikrášlili. V křepickém poutním areálu stojí také kaple k poctě obou soluňských bratří a jejich dřevěné sochy společně s postavou Ježíše Krista vytvářejí i s patriarším křížem velmi příjemné prostředí. V Křepicích je spojen sv. Gorazd se sv. Floriánem, jehož jméno nese celý tamní přírodní poutní areál. Patronovi hasičů tam v roce 1858 nechal postavit místní občan Kašpar Rouzek nevelkou kapli a o dva roky později v ní umístili sochu Panny Marie věnovanou mlynářem z nedalekého Měnína.

Cyrilometodějský areál po roce 1989 vzkvétal, udržovaný trávník je od roku 2002 lemován křížovou cestou, všude čisto. Zato někdejší Malinovského pozorovatelná chátrá a zarůstá

CELKOVÝ POHLED NA KŘEPICKÝ POUTNÍ AREÁL, V POZADÍ SOCHY SOLUŇSKÝCH BRATŘÍ A JEŽÍŠE KRISTA.

Záchranná síť

ve světě ojedinělá

Mnozí z nás se jistě někdy setkali se zraněným, nemocným, vyčerpaným nebo nevyspělým živočichem. Možná se mu snažili pomoci, ať už vlastními silami nebo ve spolupráci s odborníky. Aby tito živočichové mohli být vyléčeni a opět navraceni do volné přírody, potřebují zvláštní péči. Tu jim můžou zabezpečit především ti, kteří mají potřebné odborné znalosti a bohaté zkušenosti.

V České republice působí 23 center zabývajících se péčí o zraněné a handicapované živočichy a koordinována jsou Národní sítí záchranných stanic. Každá členská stanice má své vlastní území působnosti minimálně ve třech obcích s rozšířenou působností, kde za-

jišťuje komplexní péči o zraněná zvířata. Území jednotlivých členských stanic vzájemně navazuje na sebe a dohromady obsáhne celou Českou republiku. Tato síť patří mezi ojedinělé v celém světě. Záchranné stanice spolupracují s orgány státní ochrany přírody, zejména s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, Státní veterinární správou, Českou inspekcí životního prostředí, dále například s Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem zemědělství ČR. Někdy stanice zřizují i tzv. přidružené stanice, které mohou sloužit jako sběrná místa nebo zajišťují péči v určité specifické oblasti pro skupiny živočichů (veverka, ježky, apod.).

Většina stanic zajišťuje i další činnosti, které se týkají záchranných transferů živočichů, záchranných chovů a ekologické výchovy. Pořádají odborné přednášky ve školách a pro veřejnost a často i různé exkurze do stanic. Některé stanice se zapojují i do různých programů týkajících se ochrany přírody v ČR a především ohrožených druhů živočichů. Jedním z nich je například i mapování výskytu a početnosti ohrožených druhů ptáků zemědělské krajiny, zejména křepelka polní, korop-

Za kozí zmrzlinou

Kozích farem u nás existuje řada, ale pouze na jedné můžete ochutnat jedinečný výrobek – kozí zmrzlinu. Řeč je o kozí farmě, kterou provozují Marie Černilová a Zbyněk Štěpánek v Licbořicích. Pokud netušíte, kde to je, hledejte v Pardubickém kraji, přibližně dvanáct kilometrů od Chrudimi. Zajímalo nás, jak to na takové kozí farmě chodí...

Od kdy farmu provozujete a kolik koz chováte?

Prvních šest hnědých krátkosrstých koz jsme si pořídili v srpnu 2000. Od té doby se základní stádo rozrostlo na 25 až 30 dojných koz, dva plemenné kozly a dvě až tři kůzlata ponechávaná na chov. Inspirací pro založení farmy nám bylo televizní vystoupení chovatelky hnědých koz paní Horynové.

Kolik odchovááte kůzlat a jaký je jejich další osud?

Každoročně přijde u nás na svět kolem padesáti kůzlat. Obvykle je průměr na kozu dvě kůzlata, někdy jsou ve vrhu i tři, výjimečně čtyři. Týden po porodu produkují kozy mlezivo, které je pro kůzlata nenahraditelné k získání imunity. Kůzlata odstavujeme v šesti týdnech. Kozičky jsou prodávány na chov a jako chovná se uplatní pouze vybraní kozlíci, kteří jsou prodáváni na aukcích. Většina kozlíků je však prodána „v živém“ na maso.

Kdy a jak kozy dojíte?

Kozy se dojí obdobně jako krávy dvakrát denně. My dojíme ráno v 5.45 a večer v 17 hodin, aby byl dodržen interval 10 až 12 hodin mezi dojeními. V období před porodem, v listopadu, dojíme jen jednou denně a od prosince do konce ledna, kdy se rodí kůzlata, se nedojí. Při

takovémto počtu zvířat je nepostradatelným pomocníkem dojící stroj. Dojíme do konví a přímo v konvi projde mléko prvním zchlazením, poté se může uchovat jeden den v lednici při 4 až 6 °C.

Čím se kozí mléko liší od kravského?

Kozí mléko bylo tradičně nápojem chudých, ovšem v dnešní době je tomu spíše naopak. Od běžného kravského mléka se kozí podstatně odlišuje. Bílkoviny a tuky jsou v kozím mléce mnohem lépe stravitelné. Množství tuku je srovnatelné s kravským (až přes 4 %). Kozí mléko je proto vhodné pro lidi, kteří mají po kravském mléce střevní potíže. Významné je ve výživě dětí, které trpí alergií na kravské mléko.

O jeho léčivých účincích se ví už dlouho. Traduje se, že obsahuje protirakovinné látky a jeho pití se doporučuje jako prevence. Koza je totiž jedním z mála zvířat, které netrpí rakovinou. Starší generace znaly i jeho blahodárný účinek při léčbě plicních chorob, zejména pak tuberkulózy. Mimo to bylo prokázáno, že pravidelné pití kozího mléka zpomaluje stárnutí buněk, čímž se zlepšuje tělesná kondice. Nespornou výhodou kozího mléka je také odolnost většiny v něm obsažených léčivých látek vůči tepelnému zpracování neztrácejí svou účinnost. Proto je možné konzumovat nejen kozí mléko, ale i výrobky z něj.

Hruška v láhvi

Jak se tam dostala?

Pokud hledáte zajímavost nejen po stránce chuti, ale také něco zvláštního, může to být právě láhev pálenky se zralou hruškou uvnitř. Její krásné zbarvení a tvar dodává láhvi působivý a originální vzhled. Tradiční likér vyráběný tímto způsobem znají například ve Francii už od 17. století.

Otázka však zní, jak se může krásná, velká, zralá hruška dostat do láhve, jejíž hrdlo je menší a užší? Někdo snad vyrobil skleněnou láhev kolem zralé hrušky? To jistě ne. Teplem ze sklářské pece by se hruška vysušila nebo upekla. Nebo možná někdo slepil sklenici ze dvou kusů? Ale ani to asi nebude správné řešení tajemství hrušky v láhvi, protože bychom marně hledali nějaké stopy po spojení. Anebo se hruška scvrkla a potom v láhvi znovu zvětšila svůj objem nějakou zvláštní výrobní metodou? Ne, ani toto není správné řešení. Prozradíme vám, jakým způsobem se hruška do láhve dostane.

Kvalita, originalita, zažitá přírodní postupy, úcta k tradicím a dlouholetá zkušenost. Z tohoto důvodu můžete někde spatřit v rodinných sadech stromy obalené lahvemi – tradiční metodu výroby hruškovice s hruškou, kdy plody vyrůstají přímo v originálních lahvích nasazených na větve po odkvětu. A během zrání plodů tak vzniká jedinečný a nezaměnitelný produkt.

Originální postup začíná v období, kdy hruška začne zrást, což je přibližně v květnu a její průměr je necelé dva centimetry. Pěstitel zkontroluje kvalitu plodů, očistí je a vloží do

láhve obrácené dnem vzhůru. Láhev upevní do sítky, kterou uváže k nejbližší vyšší větvi. Hruška je tak po čas celého dozrávání chráněná před nepřízní počasí, hmyzem a ptáky. Ve svém malém skleničku si pěkně v klidu zraje. Někdy v září pěstitel láhev odváže a zralý plod i se stopkou opatrně z mateřské větve odtrhne. Potom už stačí láhev s hruškou očistit a naplnit tím správným lahodným mokem. Chuťový, ale i estetický zážitek je zaručený.

Na závěr ještě pár poznatků o hrušce jako léku. Hrušně k nám zřejmě doputovaly z oblasti za Kavkazem. Obsah vitamínů není nijak závratný. Nejvíce obsahují vitamín C, ale zdaleka ne tolik, jako třeba jablko. Zato nabízejí vysoké množství draslíku, takže se doporučují lidem s narušenou rovnováhou tohoto prvku a při poruchách srdeční činnosti. Hrušky v sobě mají velké množství vody, až 83 procent, proto jsou vhodným ovocem pro ty, kteří mají problém s dodržováním pitného režimu. Čistí střeva, pomáhají při žaludečních obtížích, mají močopudný a žlučopudný účinek. Odvar z hrušek (čerstvých nebo sušených) se dříve podával při horečce nebo zimnici. Léčivé vlastnosti mají i mladé listy z hrušní. (zek)

Rostliny, které nám mohou uškodit

LIST PRVOSENKY NÁLEVKOVITÉ, KTERÁ PATŘÍ MEZI DOTYKOVÉ ALERGENY.

Přibližně od poloviny minulého století nastal prudký nárůst alergických onemocnění, která byla do té doby jevem zcela vedlejším a veřejnosti téměř neznámým. Příčiny tohoto nárůstu stále nejsou úplně a jednoznačně vysvětleny. Nepochybně se však o alergiích stále více ví a jsou proto častěji diagnostikovány a objasňovány.

V souvislosti s alergiemi se hovoří o civilizačních vlivech a zchoulostivění lidí, stoupající životní úrovni včetně úspěšné léčby řady chorob, přehnané hygieně (s následkem snížení odolnosti lidského organismu) atd.; zmiňuje se též znečištění životního prostředí, industrializace, chemizace a technizace civilizace. U jedinců je to například chov domácích zvířat, špatná životospráva, stres, kouření, omezení pobytu v přírodě, pohodlnost a sedavý způsob života. Pochyby nejsou o dědičných aspektech alergie. Podle stávajících odhadů je u nás 20 až 30 % obyvatel – alergiků se zjevnými projevy této nemoci. Prakticky v každé školní třídě najdeme několik alergických dětí. Nejvážnější chronickou alergickou nemocí je asi průduškové astma, následuje ekzém. Mimořádně nebezpečnou alergickou reakcí je anafylaktický šok, k němuž dochází následkem proniknutí alergenu do krevního oběhu. Rychle postihuje celý organismus a je to život ohrožující stav.

Alergická onemocnění

V případě alergií jde o reakci imunitního systému člověka na látku, které normálně pro tělo zdravého jedince žádnou hrozbu nepředstavují. Tato „nenormální“ nežádoucí imunit-

ní reakce bývá přitom přemrštěná s různými projevy (symptomy) kožními, zažívacími, nervovými, dýchacími atd. Látky se schopností vyvolávat nežádoucí imunitní alergickou reakci (tj. alergizovat) se nazývají alergeny. Alergie mívají často rodinný výskyt. Atopici jsou lidé, jejichž organismus je predisponován k větší citlivosti na alergeny; zpravidla se u nich alergie objevuje už v dětském věku, s postupem času se často zmírňuje a zdánlivě může i vymizet. Přitom se alergické onemocnění může vyskytnout i přes jednu generaci. Nonatopici sklon k přecitlivělosti nezdědili, přesto se však u nich objevuje alergická reakce, a to v jakémkoliv věku. Na vzniku alergického onemocnění se tedy podílí genetická dispozice, druh, koncentrace, agresivita a kontakt s alergenem, stav imunitního systému jedince. Ve společnosti přibývá alergiků a přibývá i alergenů schopných alergickou reakci vyvolat. Alergeny jsou nejrozmanitějšího původu, přičemž k nejvýznamnějším patří například – roztoči, blanokřídlý hmyz, domácí a hospodářská zvířata, plísňe potravin, pyl, prach, kovy, prací a mycí prostředky, léky, latex, kosmetické přípravky, plas-